

3. Бокс Дж., Дженкинс Г. Анализ временных рядов. Прогноз и управление / Дж. Бокс, Г. Дженкинс – М. : Мир, 1974. – 408с.

4. Мокін Б.І. Математичні методи ідентифікації динамічних систем : [навчальний посібник] / Б.І. Мокін, В.Б. Мокін, О.Б. Мокін // Вінниця: ВНТУ. – 2010. – 260 с.

References

1. B.I Mokin, Y.V. Mokina and N.S. Honcharuk “Prediction of revenues to university from providing allowed services based on autoregression model of the integrated moving average”, Journal “VPI”. – № 4. – 2012. – pp.24–32. [in Ukrainian]

2. B.I. Mokin, Y.V. Mokina and N.S. Honcharuk “The hierarchy factors providing earnings to the high educational institutions off-budget money and generalized models of its interaction”, Journal “ VPI”.–№ 3. – 2012. – pp.75 84. [in Ukrainian]

3. J. Box and G. Jenkins “Analysis of time series. Forecast and Control», Moscow, Mir, 1974. – P.408. [in Russian]

4. B.I Mokin, V.B Mokin and O.B Mokin “Mathematical methods for identification of dynamic systems”, Vinnytsya, NTB, 2010. – P.260. [in Ukrainian]

Надійшла 07.04.2013; рецензент: д. е. н. Зянько В. В.

УДК 330.34.01

О. Ю. НОВОДОН

Хмельницький національний університет

ГЕНЕЗИС ТЕОРІЙ ІННОВАТИКИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ “ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА”

В статті досліджено генезис теорій інноватики та його вплив на поняття “інноваційний розвиток”. На основі виділених особливостей інноваційного розвитку надано авторське визначення поняття стосовно підприємницького рівня управління.

Ключові слова: інноваційний розвиток підприємства, теорії інноватики, генезис.

O. Y. NOVODON

Khmelnytskyi National University

GENESIS OF THEORIES OF INNOVATIONS AND ITS INFLUENCE ON FORMATION OF CONCEPT OF COMPANY INNOVATION DEVELOPMENT

The aim of article – to analyze genesis of theories of innovations and its influence on concept of innovation development. Directions of transformation of concept of innovation development, which acquired new facets in the course of formation of basic theories of innovations, that began in the second half of the nineteenth century – the first half of the twentieth century were analyzed. The results of research of theories of innovation allowed identifying features of concept of innovation development. Views of contemporary scientists on the concept of innovation development are examined. Author's definition of concept of innovation development regarding business management level was given on the basis of its definite features. Thus, innovation development is multifaceted concept, which covers multitude of management levels.

Keywords: company innovation development, theories of innovations, genesis.

Вступ. В умовах поширення трансформаційних, глобалізаційних та когнітивних процесів, що створюють нові умови та породжують актуальні виклики як для економіки в цілому, так і для її суб'єктів, неабияке значення в контексті підтримки та підвищення конкурентоздатності компаній відіграють питання забезпечення їх розвитку на базі інновацій.

Питання визначення сутності та основних ознак інноваційного розвитку розглядається в науковій літературі з різних аспектів, разом з тим велику зацікавленість викликають комплексні дослідження генезису базових теорій інноватики в контексті впливу їх ключових ідей на формування поняття “інноваційний розвиток”.

З огляду на це, дослідження впливу генезису теорій інноватики на формування поняття “інноваційний розвиток”, окреслення його основних ознак та конкретизація поняття для рівня підприємства і є метою даної роботи.

Аналіз останніх публікацій. Сутність поняття “інноваційний розвиток” трансформувалось, набуваючи нових граней, в процесі формування його основних теорій, основними представниками яких були К. Маркс, М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв, Й. Шумпетер, С. Кузнець, Р. Фостер, Ф. Хайек та інші [1–7].

Продовжуючи ідеї західних вчених, дослідженням питань інноваційного розвитку займаються ряд вітчизняних науковців, таких як М. Войнаренко, В. Геєць, С. Ілляшенко, М. Йохна, В. Стадник, Н. Тарнавська, Л. Федулова та інші [8–13].

Основні результати досліджень. Формування основних теорій інноватики розпочалось у другій половині XIX – першій половині XX ст., вплив яких на поняття “інноваційний розвиток” представлений у таблиці 1.

Таблиця 1

Наукова теорія	Основні положення теорії	Вплив на формування поняття “інноваційний розвиток”
Теорії циклічності економічного розвитку		
Теорія циклічних криз К. Маркса	Циклічність криз, спричинених перевиробництвом. У стані депресії виробництво падає нижче того щабля, якого воно досягло в попередньому циклі і для якого тепер закладений технічний базис. При процвітанні – середньому періоді – виробництво розвивається далі на цьому базисі. У період надвиробництва та шахрайств продуктивні сили напружуються найвищою мірою, навіть за межі капіталістичних кордонів виробничого процесу [1, с. 539–540]	Підкреслив циклічний характер розвитку, що здійснюється на основі технічного базису, що нарощується в процесі переходу на новий цикл
Теорія довготривалих коливань М. Гургановича та Барановського	Капіталістичний розвиток періодичний у тому сенсі, що він складається з послідовних моментів пожаття та застою, підйому та спаду. Промисловий цикл завершується застоєм, під час застою накопичується вільний грошовий капітал, слідує нова епоха пожаття промисловості, коли цей капітал витрачається, потім криза і т.д. Висхідна фаза циклу характеризується посиленням попиту на засоби виробництва, спадаюча – його послабленням [2, с. 312–330]	Платформою капіталістичного розвитку (в тому числі інноваційного) вважав накопичення позикового капіталу та його інвестування в товари, зокрема інноваційні
Теорія “довгих хвиль” М. Кондратьєва	Розрізняє хвилеподібні коливання економічної динаміки трьох видів: короткі, середні та великі цикли. Перед початком підвищувальної хвилі великого циклу, а іноді в її початку спостерігаються значні зміни в основних умовах господарського життя суспільства, які виражаються у змінах техніки виробництва та обміну, умов грошового обігу, у посиленні ролі нових країн у світовому господарському житті і т.д. Однією з причин виникнення великих хвиль є зміни техніки, які передбачають наявність відповідних науково-технічних відкриттів і винаходів та господарські можливості їх застосування на практиці [3, с. 341–382]	Нові витки економічної динаміки пов’язує з технічними винаходами та відкриттями, по суті вбачаючи в них основу інноваційного розвитку. Підкреслює багатогранність впливу великих хвиль на усі сфери життя суспільства
Класичні теорії нововведень		
Теорія інновацій Й. Шумпетера	Цикли генеруються інноваціями. Часи інновацій – це часи зусиль та жертв, роботи на майбутнє, у той час як врожай приходить пізніше. Рецесія, окрім часу отримання результатів попередніх інновацій, є часом збору непрямих ефектів. Нові методи скопійовані та вдосконалені; адаптація до них лежить в частині “індукованих винаходів”; деякі галузі вийшли на нові інвестиційні можливості, створені досягненнями підприємців; інші відповідають раціоналізацією процесів під тиском [4, с. 147–148]	Пов’язує економічні цикли з інноваційним розвитком, що виступає їх генератором. Пік схильності до інновацій (а отже потенціал інноваційного розвитку) відмічає у період рецесії
Дослідження економічного зростання С. Кузнеця	Перехід не лише економіки, але й суспільства в цілому, з одного щабля на другий базується на епохальних нововведеннях та потенціалі хвилі базисних інновацій, що їх реалізує. Передумовою виникнення бажання інвестувати нові товари або види техніки виникають за умови зростання виробництва, але довгий час не впроваджується ніяких принципово важливих нововведень, тоді накопичується капітал застарілого зразка, що не сприяє зростанню продуктивності праці. Це все призводить до зниження ефективності виробництва, зростання капіталомісткості, поточних витрат, що зрештою спричиняє уповільнення загального економічного зростання, а далі його занепад [5, с. 105]	Циклічність економічного розвитку пояснює інноваційною активністю, що впливає на інші характеристики економічної системи. Джерела економічного зростання вбачає у досягненнях сучасної науки як базису продукування епохальних нововведень
Неокласичні теорії інновацій		
Теорія нововведень Г. Менша	Нововведення революціонують виробництво, базисні інновації “приходять групами, або хвилями і перебувають у безпосередньому зв’язку з кризовими явищами або процвітанням економіки”. Кожний тривалий цикл має форму S-подібної кривої. Момент злиття двох послідовних життєвих циклів називає “технологічним патом”, так як попередня S-подібна крива не зливається з новою [15, с. 61–62]	Вихід з “технологічного пату” пов’язував з продукуванням та впровадженням інновацій. Вважав, що інноваційний розвиток здійснюється після фази депресії
Теорія інноваційного розвитку Р. Фостера	Необхідність управління технологічними розривами, що потребує визначення та виміру ефективності технології, як за продукцією, так і за затратами, пошуку та осмислення альтернативних підходів та їх меж. Це вимагає радикальних змін в організації та управління, які вплинуть на усі напрями діяльності компанії та на усіх причетних до них [6, с. 83–84]	Виводить тезу про те, що інноваційний розвиток підкоряється певній логіці та прогнозуванню
Сучасні теорії інноваційного розвитку		
Концепція “розсіяного знання” Ф. Хайєка	Піднімає проблему розділення знань: яким чином спонтанна взаємодія безлічі людей, де кожен володіє лише невеликою крупицею знань, породжує такий перебіг подій, за яким ціни відповідають витратам і т.д. і який міг би бути створений лише під свідомим керівництвом певної істоти, що володіє сукупним знанням всіх цих індивідів. У вигляді особливого інформаційного пристрою, що координує і використовує різноманітні знання мільйонів незалежних людей, представляє конкурентний ринок [7]	Вказує на такі особливості розвитку як невизначеність, обмеженість інформації, недосконалість знання, тобто визначає умови інноваційного розвитку
Соціально-психологічна теорія нововведень (Х. Барнетт, С. Вітте, Е. Денсон)	Ключовим фактором економічного розвитку є людський капітал, який трансформується у нові знання. Об’єктом дослідження є перешкоди, які виникають у ході впровадження нововведень. Для їх усунення варто організувати плідну спільну роботу “владних стимуляторів” (адміністрації) і “кваліфікованих стимуляторів” (фахівців) – своєрідну творчу групу, в якій спеціалісти створюють новачки, а адміністрація – умови для їх впровадження та усунення будь-яких перешкод [16, с. 31]	Розглядає мікрорівневий аспект інноваційного розвитку, передумовою якого вважає налагодження взаємодій адміністрації та фахівців у напрямку створення та впровадження новачки

Хоча ще видатний економіст А. Сміт (1723–1790) у праці “Дослідження про природу і причини багатства народів” [14] визначав винахід більшої кількості машин, що полегшують та скорочують працю і дозволяють одній людині виконувати роботу декількох, однією з трьох умов розподілу праці, в якому вбачав гігантський прогрес у розвитку виробничих сил [14, с. 23].

З початком формування фундаментальних основ теорії інновацій пов’язуються дослідження циклічності розвитку.

Розробка теорії циклів почалась із середини XIX ст., коли англійський учений Х. Кларк звернув увагу на 54-річний розрив між двома економічними кризами 1793 і 1847 років. Він припустив, що це не випадково, що мають бути якісь на те причини, але не зміг їх сформулювати.

Інший англійський учений В. Девонс, який увійшов в історію як творець теорії, відповідно до якої кризи надвиробництва зумовлені появою через певні проміжки часу плям на Сонці, і, використовуючи статистичний матеріал, намагався вперше довести існування тривалих коливань в економіці. Він аналізував ряди цін і помітив у них повторення тривалих періодів зростання і падіння. Але Девонс не зміг знайти пояснення цьому явищу [15, с. 49].

Теорія циклічних криз розглядалася К. Марксом у 60-х роках XIX століття. У томі 3 праці “Капітал” [1] К. Маркс пов’язав циклічність розвитку з технічним базисом, який має властивість нарощуватись з кожним новим циклом.

Наприкінці XIX ст. про існування довгострокових коливань писав український економіст М.І. Туган-Барановський, який, розглядаючи промислові кризи в Англії, довів, що циклічність економічного розвитку визначається обмеженістю позичкового капіталу та особливостями його інвестування в капітальні товари [15, с. 49].

Значний внесок у формування теорії інноваційного розвитку здійснив М. Кондратьєв з теорією “довгих хвиль”, розробленою у 1920-х роках. Основні положення теорії, викладені у праці “Великі цикли кон’юнктури і теорія передбачення” [3], що спираються на значний масив інформації щодо стану економік США, Німеччини, Великобританії та Франції за тривалий період часу, окрім обґрунтування та типізації хвилеподібних коливань економічної динаміки, містять міркування щодо джерел та направленості економічного розвитку, висвітлюючи роль технічних винаходів і відкриттів, а також можливостей їх застосування, у стимулюванні фази зростання в економічних циклах.

Аналізуючи теорію довгих хвиль М. Кондратьєва, австрійський учений Й. Шумпетер [4] переконливо довів, що причинами циклічності є процеси, що формують інновації. Він показав, що якщо винаходи розсіяні в часі порівняно рівномірно, то інновації (як історично безповоротні зміни способів виробництва) “накочуються” (і “відступають”) хвилями. Основні положення його теорії інновації, що стосуються циклічності розвитку є такими:

- рушійною силою прогресивного розвитку в циклічному русі є не просто інвестування виробництва, а інвестування інновацій: нових товарів, техніки і технологій, методів управління, форм виробництва і просування продукції тощо;

- інновація розглядається як творче руйнування існуючих продуктивних сил і техніко-економічних відносин;

- життєві цикли окремих інновацій зливаються в пучки (кластери) інновацій.

Й. Шумпетер довів гіпотезу М. Кондратьєва, що перед початком зростаючої хвилі кожного великого циклу (інколи на самому його початку) спостерігаються значні зміни суспільно-економічного розвитку, зокрема значні зміни техніки і технологій виробництва і обміну (спричинені значними винаходами і відкриттями), умов грошового обігу, посилення ролі окремих країн у світовому господарському житті. Він показав, що саме у періоди депресії з’являються групи базисних інновацій (“шторм” за Й. Шумпетером), які формують основи нового технологічного укладу. Спадна частина хвилі великого циклу спричинена тим, що пануючий технологічний уклад дійшов свого піку і повністю вичерпав потенціал, а новий уклад ще тільки формується. Довгі хвилі (цикли) кон’юнктури Й. Шумпетер поділяв на дві часові складові: інноваційну (базисні інновації) – коротшу за тривалістю; імітаційну (поліпшуючі інновації) – довшу за тривалістю. Пізніше німецький економіст Г. Менш додав до них третю – короткотривалу, що спричинена так званими псевдоінноваціями (незначним вдосконаленням товарів, технологій, методів управління тощо).

Спираючись на положення теорій М. Кондратьєва і Й. Шумпетера, у довгій хвилі М. Кондратьєва сьогодні з позицій інноватики виділяють такі її частини: депресія (технологічний пат); економічне пожвавлення (базисні інновації); економічне зростання (поліпшуючі інновації); спад (псевдоінновації) [10, с. 28–29].

До теоретиків класичного напрямку теорії інноваційного розвитку належить С. Кузнець [5], лауреат Нобелівської премії з економіки 1971 року. Саме проблемі взаємозв’язку інновацій з економічним розвитком була присвячена його Нобелівська лекція.

С. Кузнець ввів поняття епохальних інновацій, що лежать в основі переходу від однієї історичної епохи до іншої. Епохальні інновації здійснюються раз в декілька століть та тривають десятиліттями. Вони призводять до глибоких трансформацій в суспільстві та знаменують перехід до нового технологічного чи

економічного способу виробництва, до народження нового соціокультурного устрою, чергової світової цивілізації. Революційне прискорення темпів економічного зростання в індустріальну епоху викликане епохальним нововведенням, тобто новим джерелом зростання стало прискорення розвитку науки [17, с. 9].

Велике економічне та практичне значення мають дослідження німецького вченого Г. Менша 70-х років минулого століття, який намагався провести паралель між темпами економічного зростання та циклічністю з появою базисних нововведень. Г. Менш обґрунтував положення про базисні, поліпшуючі та псевдоінновації, взаємозв'язок довгострокових циклів в галузі досліджень, інновацій та економіки.

Г. Менш розробив метаморфозну модель, в якій кожний довгий цикл має форму S-подібної кривої, що описує життєвий цикл технологічного укладу. На завершальній стадії попереднього технологічного укладу виникає новий уклад. На етапі злиття двох життєвих циклів настає перерва еволюційного розвитку. Г. Менш назвав її "технологічним патом", вихід з якого неможливий без розробки та впровадження інновацій. Процес інноваційного розвитку, на думку Г. Менша, здійснюється після фази депресії [18, с. 60].

Концепцію Г. Менша розділяв американський економіст Р. Фостер, який у книзі "Оновлення виробництва. Атакуючі виграють" (1985) [6] встановив, що нововведення підкоряються певній логіці і прогнозуванню, і на цій основі можна оцінити глибину тих змін, які стануться. А для цього, на думку Р. Фостера, компанії мають ввести продуману й сконцентровану програму накопичення наукових знань за допомогою досліджень [16, с. 28].

В свою чергу, Ф. Хайек [7] у якості гігантської інформаційної машини, що містить величезне неявне, розсіяне знання про потреби і виробничі можливості людей, інформацію, яка перевищує ті знання, якими може володіти не лише окрема людина, а й багато людей, розглядав ринок. Розширення інформації, яку використовують у повсякденній діяльності сучасні підприємці, стало поштовхом до розроблення інформаційних та інтелектуальних технологій, даючи змогу швидко і системно опрацювати величезні масиви інформації [16, с. 30].

Соціально-психологічна концепція теорії нововведень пов'язана з пріоритетом людських відносин в управлінні інноваційною діяльністю. Основне місце в ній посідають проблеми ролі особистості, поведінки, мотивації, рівень освіти, аналіз соціально-психологічних і організаційно-соціологічних чинників. Для цих теорій основним є виділення певної групи людей як особливих носіїв інновацій. Представниками цієї теорії є Х. Барнет, С. Вітте, Е. Денісон.

У їхніх дослідженнях головне місце відводиться питанню про можливість високих темпів інновацій, що вирішує теорія стимуляторів (С. Вітте). Об'єктом дослідження тут є перешкоди, які виникають при впровадженні нововведень. Для їх усунення, згідно з даною теорією, необхідно організувати плідну сумісну роботу "владних стимуляторів" (адміністрації) та "кваліфікованих стимуляторів" (фахівців) – своєрідну творчу групу, де фахівці створюють новинки, а адміністрація – умови для їх впровадження та усунення всіляких перешкод [15, с. 64].

Отже, в процесі формування базових теорій інноватики поняття "інноваційний розвиток" набувало нових відтінків, що в цілому обумовили такі його особливості:

- циклічний характер розвитку, що, в свою чергу, зумовило такі його характеристики, як безперервність, нерівномірність, динамізм та прогресивність;
- джерелами інноваційного розвитку є винаходи та відкриття, які формують його основу та забезпечують його прискорення завдяки їх подальшому впровадженню та комерціалізації;
- передумовою інноваційного розвитку виступає накопичення позикового капіталу та його інвестування в інноваційну продукцію (послуги);
- пожвавлення схильності до інноваційної активності спостерігається під час рецесії (спаду), у період якої створюються необхідні передумови для виходу з кризового стану на основі використання інструментів інноваційного розвитку;
- вплив інноваційного розвитку на основні умови господарського життя суспільства, масштабність якого визначається рівнем його здійснення;
- попри такі особливості інноваційного розвитку як його невизначеність через обмеженість інформації та недосконалість знання, існує можливість його прогнозування, з чого випливає така його особливість, як керованість;
- керованість інноваційного розвитку передбачає його залежність від людського фактору та вимагає налагодження взаємозв'язків суб'єктів усіх рівнів через розроблений механізм його управління для ефективного перебігу процесу.

Поняття "інноваційний розвиток" розглядається науковцями з точки зору рівнів його управління: від макрорівня до рівня окремого підприємства.

Л. Федулова під інноваційним розвитком економіки розуміє зростання її показників, забезпечених за рахунок реалізації інноваційних проектів і впровадження нововведень [13, с. 35].

Т. Федосєєва трактує дане поняття як економічне зростання господарюючого суб'єкта на основі розробки та реалізації нових чи покращуючих технологій [19, с. 9]

С. Ілляшенко розглядає поняття "інноваційний розвиток" з точки зору його підприємницького

аспекту як процес господарювання, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і який пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [20, с. 23].

Як бачимо, визначення більшості авторів не відображають усю багатогранність поняття “інноваційний розвиток”, висвітлюючи лише окремі його аспекти.

На нашу думку, інноваційний розвиток організації – це динамічний процес нарощування та реалізації інноваційних можливостей підприємства, що здійснюється під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та супроводжується відповідними організаційними трансформаціями, направленіми на забезпечення ефективності його управління.

Висновки. Отже, процес інноваційного розвитку підприємства знаходиться під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Підкреслюючи роль зовнішніх чинників впливу на перебіг інноваційного розвитку підприємства, варто враховувати глобальні трансформаційні процеси сьогодення, що свідчать про прихід нової епохи – економіки знань. Економіка, що базується на знаннях, ставить нові вимоги до усіх суб'єктів процесу її розбудови – від держави до підприємницьких структур, відповідність яким забезпечить додаткові вигоди та підсилить позиції учасників у конкурентному середовищі.

З огляду на це, питання змісту категорії “економіка знань” та впровадження її принципів у процес інноваційного розвитку підприємства будуть предметом подальших досліджень.

Література

1. Маркс К. Капитал: критика полит. экономии : т. 3. Кн. 3: Процесс капиталистического производства, взятый в целом / К. Маркс ; под ред. Ф. Энгельса. – М. : Политиздат, 1978. – Ч. 2. – 1082 с.
2. Туган-Барановский М.И. Периодические промышленные кризисы / М.И. Туган-Барановский. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2008. – 428 с.
3. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды / Кондратьев Н.Д., Яковец Ю.В., Абалкин Л.И. – М. : Экономика, 2002. – 550 с.
4. Schumpeter J.A. BUSINESS CYCLES. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process / Joseph A. Schumpeter. – New York Toronto London: McGraw-Hill Book Company, 1939. – 461 p.
5. Кузнец С. Современный экономический рост: результаты исследований и размышлений: нобелевская лекция / С. Кузнец // Нобелевские лауреаты по экономике: взгляд из России / под ред. Ю.В. Яковца. – СПб : Гуманистика, 2003. – С. 5–105.
6. Фостер Р. Обновление производства: атакующие выигрывают / Р. Фостер ; [пер. с англ.] / общ. ред. В.И. Данилова-Данильяна. – М. : Прогресс, 1987. – 272 с.
7. Хайек Ф.А. Индивидуализм и экономический порядок [Электронный ресурс] / Ф.А. Хайек. – М. : Изограф, 2000. – Режим доступа : http://libertarium.ru/9935?NO_COMMENTS=1&PRINT_VIEW=1.
8. Інноваційний розвиток промислових підприємств: аналіз та оцінки : монографія / [М.П. Войнаренко, А.В. Череп, Л.Г. Олейнікова, О.В. Череп]. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 437 с.
9. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : в 3 т. Т. 1. Економіка знань – модернізаційний проект України / [за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка]. – К. : Фенікс, 2007. – 544 с.
10. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : [підручник] / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с.
11. Стадник В.В. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / В.В. Стадник, М.А. Йохна. – К. : Академвидав, 2006. – 464 с.
12. Тарнавська Н. Побудова концепції управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання на засадах інноваційного розвитку / Наталія Тарнавська // Економіст. – 2010. – № 9. – С. 30–41.
13. Федулова Л.І. Інноваційна економіка : [підручник] / Л.І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
14. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2008. – 655 с.
15. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : [навч. посібник] / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
16. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : [навч. посіб.] / Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулов М.М. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
17. Бондаренко Н.Е. Теоретические основы концепции инновационного развития экономики / Н.Е. Бондаренко // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2012. – № 1. – С. 7–11.
18. Кудашов В.И. Генезис теории инновационного развития / В.И. Кудашов, М.М. Шоломицкая // Экономика и управление. – 2011. – № 3 (27). – С. 58–65.

19. Федосеева Т.А. Мониторинг инновационного развития экономических систем : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями и инновационной деятельностью)” / Т.А. Федосеева. – Нижний Новгород, 2007. – 24 с.

20. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком : [навчальний посібник] / Ілляшенко С.М. – Суми : ВТД “Університетська книга”; К. : Видавничий дім “Княгиня Ольга”, 2005. – 324 с.

References

1. Marks K. Kapital: kritika polit. ekonomii: Vol. 3: Process kapitalisticheskogo proizvodstva. Moscow, Politizdat, 1978, 1082 p.
2. Tugan-Baranovskij M.I. Periodicheskie promyshlennye krizisy. Moscow, Direktmedia Publishing, 2008, 428 p.
3. Kondratev N.D., Yakovec Y.V., Abalkin L.I. Bolshie cikly konyunktury i teoriya predvideniya. Moscow, Ekonomika, 2002, 550 p.
4. Schumpeter J.A. BUSINESS CYCLES. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process / Joseph A. Schumpeter. – New York Toronto London: McGraw-Hill Book Company, 1939. – 461 p.
5. Kuznec S. Sovremennyy ekonomicheskij rost: rezultaty issledovaniy i razmyshlenij. Saint Petersburg, Gumanistika, 2003, pp. 5-105.
6. Foster P. Obnovlenie proizvodstva: atakuyushhie vyigryvayut. Moscow, Progress, 1987, 272 p.
7. Xajek F.A. Individualizm i ekonomicheskij poryadok. Moscow, Izograf, 2000, http://libertarium.ru/9935?NO_COMMENTS=1&PRINT_VIEW=1.
8. Voinarenko M.P., Cherep A.V., Oleinikova L.H., Cherep O.V. Innovatsiyni rozvytok promyslovykh pidpriemstv: analiz ta otsinky. Khmelnytskyi, KNU, 2010, 437 p.
9. Heiets V.M., Semynozhenko V.P., Kvasniuk B.I. Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspilstvu ta ekonomitsi Ukrainy: Vol. 1: Ekonomika znan – modernizatsiyni proekt Ukrainy. Kyiv, Feniks, 2007, 544 p.
10. Illiashenko S.M. Innovatsiyni menedzhment. Sumy, VTD – Universytetska knyha, 2010, 334 p.
11. Stadnyk V.V., Yokhna M.A. Innovatsiyni menedzhment. Kyiv, Akademvydav, 2006, 464 p.
12. Tarnavska N. Pobudova kontseptsii upravlinnia konkurentospromozhnistiu subiektiv hospodariuvannia na zasadakh innovatsiynoho rozvytku, Ekonomist, 2010, №9, pp. 30-41.
13. Fedulova L.I. Innovatsiina ekonomika. Kyiv, Lybid, 2006, 480 p.
14. Smit A. Issledovanie o prirode I prichinax bogatstva narodov. Moscow, Direktmedia Publishing, 2008, 655 p.
15. Krasnokutska N.V. Innovatsiyni menedzhment. Kyiv, KNEU, 2003, 504 p.
16. Zakharchenko V.I. Innovatsiyni menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky. Kyiv, Tsentri uchbovoi literatury, 2012, 448 p.
17. Bondarenko N.E. Teoreticheskie osnovy koncepcii innovacionnogo razvitiya ekonomiki, Vestnik Altajskoj akademii ekonomiki i prava, 2012, №1, pp. 7-11.
18. Kudashov V.I. Genezis teorii innovatsionnogo razvitiya, Ekonomika i upravlenie, 2011, №3(27), pp. 58-65.
19. Fedoseeva T.A. Monitoring innovacionnogo razvitiya tkonomicheskix sistem. Nizhnij Novgorod, 2007, 24 p.
20. Illiashenko S.M. Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom. Sumy, VD “Universytetska knyha”, 2005, 324 p.

Надійшла 04.04.2013